

Det kristne livssyn praktisert i institusjonen

På det seminar som Diakonforbundet arrangerte i mai var kontorsjefen ved Nord-Norges åndssvakehjem, Trastad gård, diakon Atle Aas en av foredragsholderne. Hans foredrag gjengis her i sin helhet.

Det kristne livssyn, — kan være så mangt. I alle fall må det kunne sies at det praktiseres noe forskjellig i de forskjellige institusjoner. Det er vel egentlig slik, og kanskje det er en av grunnene til at vi har dette seminaret, at det hersker en forvirrende forskjellighet i praktiseringen av det kristne livssyn. Jeg tror neppe en analyse av de forskjellige institusjoner — som kan benevnes som kristne eller diakonale institusjoner, kan utlede noe som en kan si er en entydig kristen praksis. De fleste vil ventelig være enig i at en vurdering av de sosiale institusjoner med og uten kristent fortegn, vil vise en glidende og diffus overgang fra det en kan kalle rent verdslige institusjoner, til det en kan kalle en streng konservativ kristelig institusjon. Sistnevnte gruppe kjennetegnes vel gjerne ved et ganske omfattende sett av skrevne og uskrevne bud og forbud for klientel og personale, — og jeg tror dessverre at slike institusjoner feilaktig blir regnet som mer kristelig dess mer budene/forbudene dreier seg om adiafora-spørsmål. Et sted på spekteret mellom — på den ene siden det helt verdslige og på den andre side, det strenge «forbudskristelige» — om jeg kan bruke et slikt uttrykk, skulle en forvente at den gyldne kristelige middelveg ligger. Spørsmålet er, gjør den det?

Før jeg gjør et forsøk på å besvare et slikt spørsmål, er det vel rett å avgrense dette litt vide tema, ved å se bort fra hvordan det kristne livssyn er eller har vært praktisert i institusjoner, til å omfatte et hvordan bør det praktiseres. Et slikt angrepspunkt gir meg i det minste mulighet til å bringe mitt syn til torgs — og å spørre etter grunnlaget for praktiseringen av det kristne livssyn i institusjonen.

Kalle — advare — formane — våre fullmakter.

I 1961 besøkte jeg en kjent — la meg kalle ham bønnemann i Nord-Norge — Bratteng på

Leivseth. (Jeg kan vel i parentes bruke den benevnelsen enkelte brukte «mirakeldoktor».) Det forunderlige ved det besøket var ikke at jeg ble frisk av mine plager, for det ble jeg ikke! Det forunderlige var at han uten å kjenne verken meg eller mitt livssyn sa følgende: Du skal kalle, advare og formane. Det han sa var vel heller egentlig ikke så forunderlig — for om vi leser Bibelen igjennom for å lete etter den fullmakt vi har fått som kristne — overfor andre mennesker, blir vi vel stående ved summen av innholdet i ordene kalle, advarsel, formaning. Så langt rekker fullmakten, ikke lenger. — Jeg kan ikke finne at Jesus selv tvang noen, verken til tro eller kristen livsførsel. Kallet og formaningen finner jeg derimot i meget velkjente ord: «Kom til meg» — og «gå bort og synd ikke mere». «Jeg formaner eder altså brødre...» Dersom dette er rett, så var Olav den Hellige den første her i landet som gikk utover den fullmakt Guds ord hadde gitt. Jeg skal sjølsagt ikke laste Olav den Hellige for at han forsøkte å tvangskristne noen, like lite som jeg vil laste ham for at han ikke brukte maskingevær i slaget på Stiklestad. Til det siste manglet han i alle fall forutsetning. Men jeg kan jo av historiske kjennsgjerninger slå fast at han grep til sverd — og han falt ved sverd, — og — at det står noe om å gripe til sverd i Bibelen. Først etter at han hadde mistet alle maktmidler, ja — da endog livet var tatt fra ham begynte det å bli seier, hvis det nå var han som seiret da. Det kan hentes mange eksempler fra historien på at kirken eller kristne har misforstått og trodd at en kunne bruke makt — og da har det helst resultert i blod på fingrene — og et litt trasig, — men lærerikt arkivmateriale for etterslekten. Jeg har lurt litt på om ikke Luther egentlig mente at fullmaktene fra — og handlingsmønsteret i — de to regimentene er forskjellige. I alle fall har jeg funnet Bibelens ord på at det verdslige regimē

ikke ba
med in
er førs
men al
sjon rå
hva jeg
En ir
driftsutg
har påt
makter
den har
kristen
for men
til kall,
kunne g
nesker e
en syndi
det har

Tør vi
legge på
re og så
om å på
hus. Vi t
det gir o
ker. Men
på borde
stå med i
mentet.

Det er
si: Vi kris
menneske
formane
gode kiru
hvis vi ikl
drive en
ser som f
eller syke
kan sikres
klart at vi
god kriste
det jeg ka
de som an
sykepleier.
eksempler.
på en fare
faller vi i c
den taper
unnå å g
enkelt. (Vi
heng ha lys
to ting, der

Hvordan pr

For det f
høyt en v
gjelder både
presentere f
kontrakten, :

ikke bærer sverdet forgjeves. Hva har nå sverdet med institusjonen å gjøre, kan du spørre. Svaret er først at jeg sjølvsagt ikke bare mener sverd, men alle typer av maktmidler, også de en institusjon rår over. Dernest håper jeg å få illustrert hva jeg mener.

En institusjon på kristen grunn, som får sine driftsutgifter dekket fra kommune, fylke eller stat har påtatt seg en oppgave — og fått visse fullmakter å handle etter overfor de mennesker den har med å gjøre. Som en institusjon med en kristen forankring har den også fullmakter overfor menneskene fra Guds ord. Disse strekker seg til kall, advarsel og formaning, men skulle også kunne gi et hav av vilje til tjeneste for de mennesker en har med å gjøre. Å formane og advare en synder, tjene ham og kalle ham til Kristus — det har jo Kristus selv bedt oss om.

Tør vi å gå til f. eks. Sosialdepartementet å legge på bordet de fullmakter vi har fra Vår Herre og så få en kontrakt fra det verdslige regime om å påta oss oppgaver, med å drive et sykehus. Vi burde tørre det. Vi burde tørre det fordi det gir oss så rike muigheter til å tjene mennesker. Men la oss da endelig ikke glemme å legge på bordet de kvalifikasjoner vi har for å kunne stå med de fullmakter vi så får fra Sosialdepartementet.

Det er jo egentlig innlysende at vi kan ikke da si: Vi kristne, har fått kall til å tjene våre medmennesker, fullmakt fra Guds ord til å advare, formane og kalle dem til Kristus — så vi er alle gode kirurger. Det er løgn — det er ukristelig — hvis vi ikke er kirurger. Har vi så gått inn på å drive en sosial institusjon under de bestemmelser som f. eks. sier at det må en ansvarlig lege eller sykepleier som leder bl. a. for at klientene kan sikres de rette medisiner, ja da er det vel klart at vi kan ikke i den stillingen ansette en god kristen sjåfør. De finnes jo ikke — verken det jeg kalte strenge «forbudsinstitusjoner», eller de som ansetter en kristen sjåfør i stedet for en sykepleier. Nei, — det er bra at dette er tenkte eksempler. Poenget med eksemplene er å peke på en fare — en grøft som vi aldri må falle i, for faller vi i den gjør vi en skade — og går vi mot den taper vi terreng. Men — hvordan skal vi så unngå å gå mot grøften. Det er jo ikke alltid så enkelt. (Vi kan kanskje også i denne sammenheng ha lyst til å si med «En glad gutt: «Her ere to ting, den ene ere teori — det andre praksis.)

Hvordan presenterer vi oss?

For det første tror jeg vi må tørre å snakke høyt om vår institusjons kristne forankring. Det gjelder både før og etter at den er etablert. Vi skal presentere formålsparagrafen før vi ber om driftskontrakten, så ingen har grunn til å føle seg lur.

Nå tror jeg ikke noen vil gjøre forsøk på å lure i denne sammenheng, men jeg har nå valgt å understreke dette likevel. Vi må også tørre å gjøre oppmerksom på den kristne målsetting både ved annonsering, og ved samtale med søkerne. Vi må kunne tone flagg i enhver sammenheng. Jeg har faktisk møtt på en kristen institusjon, — en slags overbeskjedenhet på det kristne livssyns vegne, og jeg har hørt den innvending at en annonse hvor institusjonen toner flagg, kan skremme søkere med gode kvalifikasjoner. I så fall må det være søkere som har også den kvalifikasjon at de lar seg skremme av noe de ikke tror på. Det må være bedre, mer ærlig og rett at de blir skremt før de søker enn etter de er ansatt. Og — hva så om vi toner flagg i enhver sammenheng? Vi vil likevel daglig stå overfor en rekke spørsmål som det ikke er så enkelt og lett å ta standpunkt til. Hva gjør vi nå? Hva gjør vi da — når en klient har kjøpt seg kortstokk og bruker den, når det viser seg at personalet som vi trodde var gift og tildelte leilighet ikke er det, når klienter ber om prevensjon osv. osv.

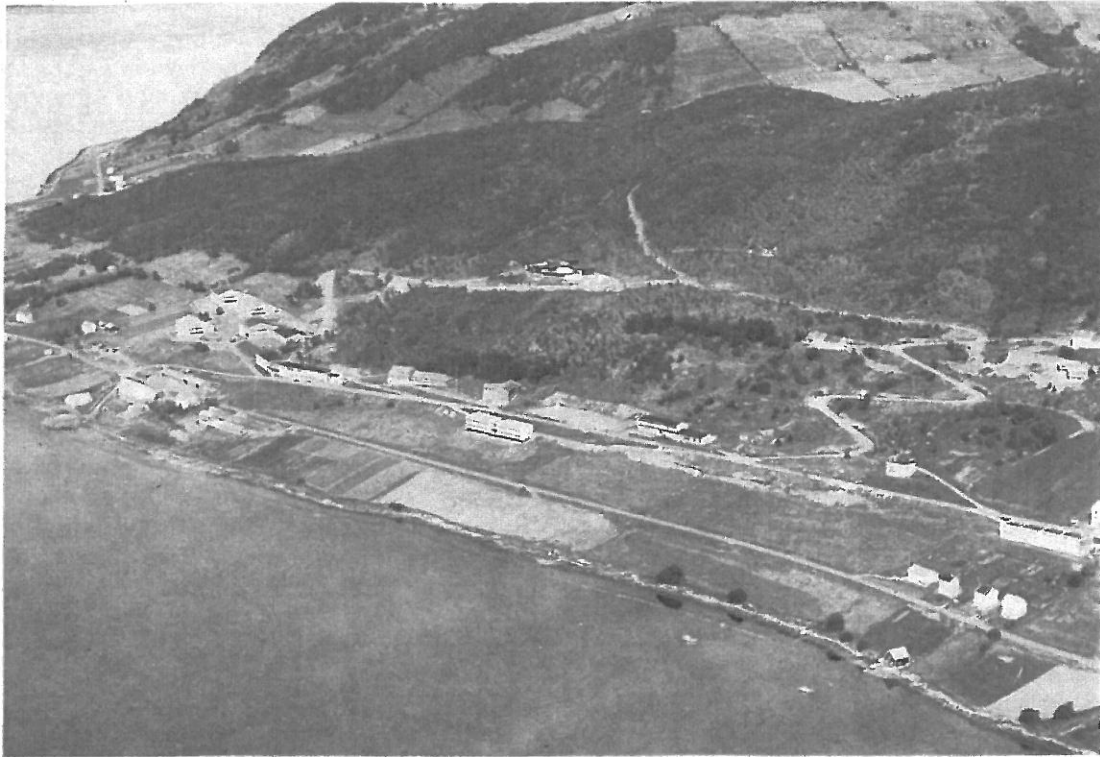
Denne type problemstillinger diskuteres jo under dette seminaret og jeg skal ikke skissere løsninger her. Bare først et par eksempler som ikke er tenkt. Kortstokken ble tatt fra klienten. Ved et av kirkens familierådgivningskontorer fikk en klient innsatt spiral etter sitt ønske — og etter at det var gjort klart for henne at spiralen virket dels som et prevensjonsmiddel, det som en abort fremkaller. Det første tilfelle er etter min oppfatning ganske nært det jeg vil karakterisere for tvang i en sak som dreier seg om et mindre vesentlig spørsmål. Det siste tilfelle er å yte en kvinne hjelp til å synde — ved å legge til rette for en aborteringsmekanisme. Jeg nevner disse to eksempler for å vise at det kan være voldsom avstand mellom ytterpunktene i den praksis som en finner ved kristne institusjoner. Det ene å nekte et spesielt spill — det andre å hjelpe til med å ta liv.

Jeg har ingen eksempler på løsning av det andre problemet jeg nevnte, med ikke-ekteskaplig samliv, men jeg kan ikke se annet enn at løsningen må ligge — ikke i å nekte denne form for livsførsel, det har vi ingen fullmakt til, men heller i, å gjøre klart (for den det gjelder) at de handler i strid med det institusjonen står for. Og vi kan ikke legge tilrette for at slikt skjer. Det går etter min oppfatning en skarp grense mellom på den ene side å nekte — eller tvinge et medmenneske til ikke å synde, — og på den andre side legge tilrette for det. Her må vi vite å trekke skille og det må være kompromissløst.

Guds fullmakter — samfunnets fullmakter.

Vi står nemlig med oppgaver i — og fullmakter fra — et samfunn som synes å gli lenger og len-

ntes bruke den («mirakeldoktor».)
: var ikke at jeg
ble jeg ikke! Det
kjenne verken
e: Du skal kalle,
t var vel heller
for om vi leser
den fullmakt vi
idre mennesker,
av innholdet i
Så langt rekker
an ikke finne at
tro eller kristen
finner jeg deri-
til meg» — og
«Jeg formaner
ette er rett, så
er i landet som
ord hadde gitt.
den Hellige for
noen, like lite
ke brukte mas-
Til det siste
j. Men jeg kan
slå fast at han
:verd, — og —
:verd i Bibelen.
lle maktmidler,
m begynte det
om seiret da.
ra historien på
stått og trodd
har det helst
t litt trasig, —
erslekten. Jeg
ntlig mente at
isteret i — de
e fall har jeg
slige regimet

ger ut fra — eller bort fra de kristne normer. Vil vi ikke da sette grenser der vi har fullmakt til å sette dem, kommer vi galt ut, enten i forhold til Vår Herre, eller i forhold til det verdslige regime.

Bibelen fremhever som et klart ønskemål, en statsledelse basert på Guds bud. Hadde vi det hatt, hadde alt vært mye enklere. Da hadde vi kunnet, i kraft av fullmakten fra den stat vi også tjener, — bruke den form for tvang, eller de forbud som statsmyndighetene da ville akseptert. Med den sekularisering som har skjedd i samfunnet, er det jo forståelig at det har skjedd en forandring også innen kristne institusjoner, fordi myndighetene trekker fra institusjonen — det verdslige regiments fullmakter til å bruke maktmidler for å virke til en ønsket livsførsel. Det kan beklages at utviklingen går i den lei vi ser, og vi må arbeide mot å få snudd utviklingen, og det trengs sikkert et sterkere politisk engasjement fra kristenfolkets side. Men jeg tror at vi gjør galt, om vi da i motløshet slår hodet mot steinen og ressonerer som så: Nå er det så galt, så mye synd i de kristne institusjoner at de kan ikke kalles kristne lenger. Først da når myndighetene ikke vil akseptere at vi utøver vår fullmakt fra Gud, til kall, advarsel og formaning, først da må vi gi opp. Men det vi da må gi opp er ikke annet enn å forvente at driftsutgiftene blir dekket av det offentlige. Da er landet blitt en misjonsmark og da vet vi hva vi har å gjøre.

Jeg har prøvd å få sagt at de fullmakter vi har fått som kristne, er de samme i dag som på Olav den Helliges tid. Under det åndelige regimet er lite forandret, og jeg har prøvd å peke på at fullmaktene fra det verdslige regimet forandres, jeg hadde nær sagt i takt med utviklingen fra pil og bue til maskingevær. Jeg tror det er så viktig at vi — i den situasjon vi står, ser dette klart. Det vesentlige er jo hele tiden at de syndere vi tjener kommer til himmelen. Det er vel endog i vår tid bedre om en spedalsk vender tilbake til Kristus enn om alle ti ter seg bra i samfunnet, uansett hva slags form for spedalskhet de nå lider av. (Skal de bli frisk av sin legemlige lidelse, kan ikke vi drive kvaksalveri.)

Det kunne være interessant å gått nøyere inn på spørsmålet om hvorfor fullmaktene fra samfunnet, eller om en vil — det verdslige regimet, har forandret seg gjennom tiden. Det er imidlertid et helt annet og vidtfaende tema i seg selv — så jeg vil her bare nevne det vi alle vet at det har med sekulariseringen å gjøre. Med sekulariseringen har kirken tapt mulighet til å bruke makt. Gapestokker og kirkegods og mye annet er tapt gjennom tiden, og det er kanskje ikke alle tap vi behøver beklage. Kanskje har tapene av maktmidler litt med våre egen forutsetninger å gjøre. Kanskje er det også slik at kirken selv har inspirert til en utvikling, som samtidig ble motarbeidet av mange av deres representanter.

Vi får tenke
finne ut nå
be — og f
skyldnere»
ken på kir

Det er i
står ved la
noen makt
maktposisj
til å tjene
mane dem
lenger fullr
synde. Mer
fullmakt til

Hvor ligg
Jeg stiller
gi svar. Sk
lom det rei
kristelige. I
håpet å få
institusjon
å rette vår
retning. Ikk
Veien — ti
ikke slik i t
seg kristne,
nå flere gar
vel vitende
vende seg t
Den kan ikk
bare person
uttrykket ki
er jo bedre
tjenestested
hvordan vi
bedsmarker
ting for de
standpunkte

Hva skal til kristen instit

Jeg velger
ord — bønn
av de andr
godt. Jeg vil
har sagt alle
håp om at
eller i det m

Først: Insti
det mener je
gende og ge
og klienter —
kutable prins
gjør, eller or
til hovedprint

Derne st ma
satt inn i vår
med personal
nisasjonsform

Vi får tenke etter — hver for oss, om vi kan finne ut noe der. i alle fall glemte ikke kirken å be — og forkynne: «... som vi og forlater våre skyldnere» i den tid skyldnerne sto i gapestokken på kirkebakken.

Det er nå godt at fullmaktene fra Guds ord står ved lag, i en tid da institusjonsdrift ikke gir noen maktposisjon. Men så var det vel ikke noen maktposisjon vi var ute etter, men en posisjon til å tjene våre medmennesker, advare og formane dem og kalle dem til Kristus. Vi har ikke lenger fullmakt til å tvinge noen til å la være å synde. Men vi har fortsatt — for de som vil, — fullmakt til å tilsi dem syndenes forlatelse.

Hvor ligger så den gyldne, kristne middelveg. Jeg stiller et slikt spørsmål og skulle forsøke å gi svar. Skulle vi lete etter den på spekteret mellom det rent verdslige og det jeg kalte forbudskristelige. Det var som svar på dette jeg hadde håpet å få til et: Nei! Ikke fordi den kristne institusjon ikke også ligger der et sted, men for å rette vår oppmerksomhet i en kjent og kjær retning. Ikke til den gyldne middelvei, men til Veien — til Han som kalte seg veien. Var det ikke slik i begynnelsen at de troende ikke kalte seg kristne, men «de som fulgte veien.» Jeg har nå flere ganger brukt uttrykket kristen institusjon vel vitende om at en institusjon verken kan omvende seg eller komme til sannhets erkjennelse. Den kan ikke følge veien — fordi det er en sak bare personer kan gjøre. Vi skulle legge bort uttrykket kristen institusjon, diakoni-institusjon er jo bedre — for det er en arbeidsmark — et tjenestested. Men det må vel kunne sies noe om hvordan vi ska ordne og organisere denne arbeidsmarken. Noe av en rettesnor eller målsetting for de daglige gjøremål — og de tusen standpunkter vi må ta i gode og onde saker.

Hva skal til for at vi har rett til å bruke uttrykket kristen institusjon.

Jeg velger å svare på det siste først med to ord — bønn og arbeid! Og for å gi svar på noen av de andre spørsmålene: Arbeidet må være godt. Jeg vil prøve å oppsummere noe av det jeg har sagt allerede og gjøre det litt mer konkret i håp om at det kan være noe å arbeide etter, eller i det minste å tenke over.

Først: Institusjonen må ha en klar profil. Med det mener jeg, at det må være klart for bevilgende og godkjennende myndigheter, personale og klienter — hva som er overordnede og udiskutable prinsipper. Dette gjelder også når en gjør, eller om en skulle gjøre adiaforaspørsmål til hovedprinsipper.

Dernest må vi være oppmerksom på at vi er satt inn i vår tid — lever i vår tid og har å gjøre med personale og klienter av vår egen tid. Organisasjonsformen må derfor være av vår egen tid.

Til Tranborg på Gjøvik

kaller Hamar bispedømmeråd ved sin diakonikonsulent Tellef Raustøl sine medarbeidere den 24. september.

Av program som er sendt ut går det fram at medarbeidere i diakonien i Hamar er ikke bare de som direkte er tisluttet en menighet som fast arbeider, men alle diakoniarbeidere som er utdannet ved de fire diakoniutdanningsinstitusjonene i Norge. Det er i sannhet et vidt perspektiv som legges på diakonien, og en slik invitasjon vil nok bli hilst med glede fra mange.

Programmet har også meget å by på: Gudstjeneste i Hun kirke kl. 11 ved biskop Helle. Middag på Tranberg kl. 13.00. Temaet: «Min arbeidssituasjon — problemer og utfordringer» er satt opp til kl. 14.30 og da med et bredt sammensatt panel som tar for seg en rekke aktuelle spørsmål for diakoniarbeiderne. Etter kaffepausen får så Diakonihjemmets forstander, Rolf Lein, ordet og hans emne er: «Hvordan realisere vårt diakoniansvar i sekulære stillinger.»

Alle utdanningsinstitusjonene vil være godt representert med sine forstandere og forstanderinner. I sannhet en storsamling av viten og praktisk erfaring vil det bli på Gjøvik den helgen. Det er å håpe at diakoniarbeiderne i god tid sikrer seg plass, og det må skjje før 14. september til Hamar bispedømmeråd, Folkestadsgt. 52, 2300 Hamar.

En moderne organisasjon som stikkord. Jeg vil gjerne ta med som et ønskemål i tillegg, at vi måtte være så dyktige organisasjonsutviklere at det kunne hentes mønster fra våre institusjoner. Den patriarkalske organisasjonsstruktur og ledelsesformtid er forbi, og dersom en tror at dette senker kravene til institusjonslederne, er jeg redd vi tar feil.

Som et tredje punkt vil jeg fremheve kravet om et høyt faglig nivå i institusjonen, og selvfølgelig at flest mulig av de dyktige fagfolk har et kristent livssyn, vilje til tjeneste og evne til å advare, formane og kalle til Kristus. La meg nå for sikkerhets skyld føye til hva fiskere kan være når de trekker svarte garn. Jesus ba dem da kaste ut på høyre side av båten. En fisker vil nok vite at poenget her ikke er en garnlenke satt på styrbord. Men dette: «Prøv om igjen» — til en motløs fagmann. Prøv om igjen(prøv på — Hans ord. Han har før satt mot i motløse fagfolk — vi får tro og be om at Han gjør det om igjen.